

կարգաց, ու անսպառ լոյս մը տեղաց հոգւոյն վրայ 'ի ճակատուց այն դիւցազանց: Անձանօթ բան մը յանկարծակի յուզեց այն մեծ հոգին՝ մոռացող իսկոյն իւր մարմնական վէրքը. այն վեհանձն սրտին մէջ հրակայի կռիւ մ'է կը բացուի, որ անհամբեր է նմանելու կամ գերազանցելու յառաջագնաց դիւցազունքը: Այն վճռական մարտին մէջ որդին երկնից՝ յաղթեց որդւոյն երկրի: Առաւօտ մը ընդ արշալուսն, կտրիճ զօրականը կ'ելլէ ու կ'ըսէ. « Երթանք, երթանք ուրիշ պատերազմներ ընելու և ուրիշ յաղթութիւններ ստանալու. երթանք ուրիշ վէրքեր առնելու և ուրիշ փառք ճոխանալու »:

Մնացորդը գիտէք: Այս օրինակս կը հաստատէ ու կը համառօտէ ճառս. կ'ըսէ լաւագոյն քան ինչ որ ես կրնայի յաւելուլ, զոր ապացուցանել ուզեցի՝ բարի գրքին կարողութիւնը՝ որ ամենազօր կարողութիւն է յաշխարհի. կարող 'ի լուսաւորել, կարող 'ի մխիթարել, կարող 'ի յեղափոխել ոչ միայն զմարդ՝ այլ ժողովուրդ մը, այլ դար մը:

Ո՛հ. մեր դարը մանաւանդ, այս մեծ տըզէտը, այս մեծ թշուառս և մեծ յանցաւորս՝ ինքն է որ լուսոյ մխիթարութեան ու սրբանալու պէտք ունի:

Մեր դարը՝ մեծաճոխ ուսմամբք և գիւտերով, և այնպէս աղքատ յիսկաբուն ճշմարտութենէ որ կենսատու է ազգաց. ո՛հ. թող մեր բարի գրքերը գան դինքը կրթելու, թող գան վառելու խռովեալ աչացը ներքեւ ջինջ լուսոյ ջահը:

Մեր դարը՝ այնպէս փայլուն զեղխութեամբք և յազեալ հաճոյիք, և սակայն այսպէս տխրագէմ. վասն զի սաստիկ է այս օրուան օրս ձանձրութեան չարէն բռնուած ոգւոց մաղձոտութիւնը, որք և վիրաւորեալ են սկեպտիկութեան կրծող որդէն. ո՛հ. թող մեր բարի գրքերը գան յայտնելու այս տառապանաց՝ քրիստոնէութեան քաղցր խորհրդով գերագոյն մխիթարութեանց գաղտնիքը:

Միով բանիւ՝ մեր դարն որ այնպէս կը բարձրացնէ իր ամեն զարգացումը, մեր դարը՝ այնպէս պարծենկոտ յայնս զոր իր առաքինութիւնները կ'անուանակոչէ, տարօրինակ անչքութեանց տեսարան կը պարզէ, մեծ ու յայտնի յանցանաց օրինակ կու տայ, և իւր սովորութիւնները դարչ տղմի մէջ կը ձգէ. ո՛հ. թող մեր բարի գրքերը գան դարձի բերելու այս անառակ որդիս՝ որ կ'ըսուի ԺԹԴ դար. թող գան ցանելու մեր ազականութեանցն ու աւերակացը մէջ կենաց և վերակենդանութեան բողբոջները: . .

Շատերն այս ունկնդրաց մէջէն՝ գիտեմ,

ունին նախանձ հոգւոյ և իրենց եղբարցն համար անձնանուիրութիւն: Շատերը կ'ուզէին ունենալ նուիրելու 'ի ծառայութիւն մարդկութեան և 'ի փառս Յիսուսի Քրիստոսի գրիչ, խօսք, պերճախօսութիւն, հանճար: Քաջալերուեցէք, կ'ըսեմ այնպիսեաց. ինչ որ դուք անձամբ չէք կրնար՝ այլոց ձեռքով կրնաք: Ս. Միքայելի ընկերութիւնը օգնութեան կը հասնի ամենայն տաղանդաց որք եռանդն ունին ճշմարտութեան, փառասիրութիւն բարւոյ և փափաք՝ բանիւ Յիսուսի Քրիստոսի թագաւորութիւնը երկրիս վրայ տարածելու: Այո, այս է մեր նպատակը, քաջալերել ամենայն ճշմարիտ հանճարներն և ամենայն անկեղծ անձնանուիրմունք. խօսեցնել տալ 'ի հոգիս զանոնք որ առ 'ի չգոյէ նպաստից, համբաւոյ կամ եղբայրական օգնութեան՝ կը կաշկանդեն զճշմարտութիւն ներանձնացեալ 'ի հոգի, որ միանգամայն կը նեղուի թէ՛ միայնութեանն և թէ՛ լռութեանն համար. միով բանիւ՝ աշխուժութեամբ գործածել տաղանդներն և քրիստոնէական նուիրմունքն, բազմացընել մտաց այն գործերն՝ որք ճշմարտութեան նշանն ու Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի կնիքը վրանին կը կրեն. ահաւասիկ այս է նոր ընկերութեան գերագոյն պարծանքը: Բայց այսպիսի գործ մը գծուարին է, նպաստներ կ'ակնկալէ և օգնութիւններ կը կանչէ: Ուրեմն ձեռնտու ըլլանք, միացնենք ջանքերնիս. ընթանանք 'ի միասին բարի խօսից տարածմամբն՝ ի ստանալ զհոգիս, և երկրիս վրայ ճշմարտութեան իշխանութիւնը սըփռելու:

Հարցուցին Թագաւորի մը. Ո՞ր խորհրդականները աւելի լաւ և օգտակար կը գտնես: Պատասխանեց. Գիրքերը. վասն զի ասոնք առանց կրից և շահախնդրութեան կ'ըսեն գիտնալ ուղածս:

Խօսքն Աստուծոյ՝ գործ է, և խօսքն է աշխարհս:

ՊՈՐՓԻՐ

ԾԵՐՈՒԹԻՒՆ: — Հասակ մը կայ յորում մարդիկ իրենց գրաւած մեծ կամ պզտիկ տեսարանէն կը քաշուին, և աշխարհիս իրաց նստողաբար անտարբեր հանգիստես կ'ըլլան. այն ատեն գիրքն իրենց գլխաւոր տեսարանը. գարձեալ կ'անցնին իրական աշխարհիս վրայէն պատմութեամբ և երևակայական աշխարհէս՝ վիպասանութեամբ:

ԼԱՄԱՐԴԻՆ